

tale om en mindre tilbagegang i forhold til det, Stanisław Lubomirski kunne præstere et hundrede år tidligere.

Tabellerne omfatter halvdelen af bogen. Vi får oplysninger om udsåning, høstudbytter, tærskning og salg med priser opnået på lokale markeder. Endelig vises oprindelsen af det korn, der kom til Gdańsk og den samlede kendte eksport dertil. Blandt de afsluttende oversigter mærkes en kronologisk liste over misvækst, epidemier og troppeplyndringer, der er omtalt i kilderne, hvor årene 1705–1710 fremtræder som særlig slemme.

For en vesteuropæisk historiker har arbejdet først og fremmest interesse, fordi det fortæller om kornhandelen set fra producentens side og belyst ved hans kildemateriale. Tabellerne vil formentlig også være nyttige ved sammenlignende landbrugs- og prishistoriske undersøgelser.

JØRGEN STEEN JENSEN

JOHN IRWIN and KATHARINE B. BRETT: *Origins of Chintz. With a Catalogue of Indo-European Cotton-Paintings in the Victoria and Albert Museum, London, and the Royal Ontario Museum, Toronto.* London, Her Majesty's Stationery Office, 1970. viii, 134 s. 158 plancher. Ill. £ 5.00.

De to museer rummer tilsammen en meget betydelig del af det 17. og 18. århundredes bevarede malede indiske bomuldstøjer, hovedsagelig fra Coromandelkysten, som i en periode udgjorde en så væsentlig del af ladningerne fra Indien til Europa. Tøjerne, der blev malet og indfarvet efter en overordentlig avanceret teknik, blev anvendt som møbelbetræk, tapeter og forhæng og i klædedragten; og det understreges med rette, at de bevarede eksempler repræsenterer luksusproduktionen.

Den rigt udstyrede publikation henvender sig i første række til forskere med interesse for europæisk boligkultur og klædedragt og for de kunst- og kulturhistoriske forbindelser imellem Europa og Indien; men også for historikere er den af interesse. Alt for ofte må man som historiker savne mere håndgribelige indtryk af de handelsvarer, hvis produktionsforhold, ruter og priser med så megen møje må rekonstrueres og analyseres. Der er derfor grund til at gøre opmærksom på denne publikation, så meget mere som den foruden et omfattende billedmateriale aftrykker en række samtidige beretninger om selve produktionen ligesom den meddeler en kort, men i det hele dækkende redegørelse for disse tekstilers rolle ikke blot i handelen mellem Indien og Europa, men også inden for rammerne af periodens interasiatiske søhandel.

OLE FELDBÆK

STIG DREIJER: *Åland under stora nordiska kriget. En studie rörande förhållandena på Åland 1700–1721.* Skrifter utgivna av Ålands kulturstiftelse V. Mariehamn 1970. 213 s. Ill.

Ålandsøerne og Den store nordiske Krig fremkalder som regel associationer til de resultatløse forhandlinger, som Sverige og Rusland førte her i årene 1718–1719 og til øernes rolle som base for russiske angreb på de svenske østersøprovinser ved hjælp af zar Peters nye, effektive våben: en galejflåde af stor

manøvredygtighed. Den foreliggende fremstilling, der oprindeligt er skrevet som en licentiatafhandling, har ikke til hensigt at uddybe disse begivenheder eller i det hele taget at bidrage til Den store nordiske Krigs politiske eller militære historie. Den vil derimod give en sammenhængende fremstilling af begivenhederne på Ålandsøerne under hele krigen; hovedsigtet har været at undersøge den lokale befolknings levevilkår, sådan som de udviklede sig i takt med krigens vekslende faser.

Krigen greb drastisk ind i Ålændingenes dagligdag, også i perioden op til 1713, hvor Ålandsøerne befandt sig uden for den egentlige militære zone. Arbejdskraften tappedes for nogle af de mest arbejdsduelige mænd og kvinder ved udskrivninger til den svenske flåde, rømninger for at unddrage sig værnepligten og – for kvindernes vedkommende – bortrejse for at undgå en forøget arbejdsbyrde ved mændenes forsvinden. De alvorlige konsekvenser heraf for landbruget forværredes ved en misvækstperiode plus påfølgende pestepidemier. Også stationeringen af svenske beskyttelsestropper tyngede hårdt på den lokale befolkning. I en vis periode efter Åbos fald oversvømmedes øerne af flygtninge, som brugte dem som mellemstation på vejen til Sverige. De tilbageblevne blev udsat for de russiske troppers plyndringer.

Efter Freden i Nystad vendte ålændingene tilbage, støttet af statsmagten; der forestod et stort genopbygningsarbejde, som også indirekte støttedes af den svenske statsmagt ved skattelettelser. På forbavsende kort tid blev samfundet retableret og levevilkårene kom hurtigt op på samme niveau som før krigen.

Hovedkilderne til arbejdet har været de ålandske dombøger, mandtalslister, landshøvdinge-indberetninger til kongen samt de ålandske kirkearkiver. En ret speciel kilde er partisanen Stefan Lövings optegnelser. Af fremstillinger benytter forf. såvel svenske som finske og russiske. Bogen er forsynet med omfattende bilag i form af mandtalslister, statistiske tabeller over kirketiende, deltagelse i altergangen i de forskellige sogne, ålændinge i russisk fangenskab, fødte, gifte og døde m.v.

Drejjer er i stand til at korrigere flere af de hævdvundne opfattelser; han påviser f.ex., at de omfattende plyndringer, der fandt sted under krigen, ikke alene skyldtes de russiske soldater, men at også de svenske beskyttelsestropper og de indfødte selv tog del heri i takt med den tiltagende demoralisering efter myndighedernes flugt til Sverige.

Afhandlingen er velargumenteret og virker overbevisende i sine ræsonnementer. Det er lokalhistorie på et fornemt niveau og en fascinerende analyse af et samfund, der under extreme vilkår undergår en fremadskridende opløsningsproces.

BENT JENSEN

ALICE CLARE CARTER: *The Dutch Republic in Europe in the Seven Years War.* London, Macmillan, 1971. xvii, 181 s. £ 5.00.

Som elev af Pieter Geyl har Mrs. Clare Carter fra London School of Economics på baggrund af tredive års studier i hollandsk historie i det 18. århundrede nu publiceret en sammenfattende behandling af republikkens inden- og udenrigspolitik under den preussiske syvårskrig.